

<https://doi.org/10.31891/2307-5740-2026-356-50>

УДК 35.072.6:342.9(477)

JEL classification H83, K23, H11

ГУГУЛ Руслан

Вінницький навчально-науковий інститут економіки Західноукраїнського національного університету
<https://orcid.org/0009-0000-5455-1869>

ІНСТИТУЦІЙНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЗДІЙСНЕННЯ КОНТРОЛЮ В УКРАЇНІ

У статті досліджено інституційно-правові засади організації та здійснення контролю в Україні з позиції взаємозв'язку нормативного регулювання, функціонального розмежування повноважень контролюючих суб'єктів та трансформації контрольного середовища в умовах сучасних суспільно-економічних викликів. Обґрунтовано, що контроль доцільно розглядати не лише як сукупність перевірочних процедур, а як складну інституційну систему, функціонування якої забезпечується поєднанням правових норм, організаційних механізмів, компетенцій відповідних суб'єктів, інформаційного забезпечення та процедур реагування на встановлені відхилення. Систематизовано нормативно-правові рівні регулювання контрольної діяльності та визначено місце Конституції України, законодавчих актів, актів Кабінету Міністрів України, нормативних документів центральних органів виконавчої влади й локальних регламентів у формуванні правового середовища контролю. Розкрито особливості інституційної архітектури державного фінансового контролю та окреслено функціональну взаємодію органів зовнішнього і внутрішнього контролю. Встановлено проблеми фрагментарності нормативного регулювання, часткового дублювання контрольних повноважень, недостатньої узгодженості інформаційного обміну та неоднорідності методичних підходів до здійснення контрольних процедур. Запропоновано напрями розвитку інституційно-правового забезпечення контролю, орієнтовані на ризик-орієнтовану модель, цифрову взаємодію контролюючих інституцій, підвищення прозорості контрольних процедур та гармонізацію національної системи контролю з європейськими принципами публічного управління.

Ключові слова: контроль, державний контроль, державний фінансовий контроль, внутрішній контроль, аудит, інституційне забезпечення, нормативно-правове регулювання, контролюючі органи, публічні фінанси, ризик-орієнтований контроль.

HUHUL Ruslan

Vinnitsia Educational and Scientific Institute of Economics, West Ukrainian National University

INSTITUTIONAL AND LEGAL FOUNDATIONS FOR THE ORGANIZATION AND IMPLEMENTATION OF CONTROL IN UKRAINE

The article examines the institutional and legal foundations for the organization and implementation of control in Ukraine through the lens of the interrelationship between regulatory frameworks, the functional delineation of powers among control authorities, and the transformation of the control environment in response to contemporary socio-economic challenges. It is substantiated that control should be viewed not merely as a set of inspection procedures but as a complex institutional system whose functioning is ensured through the interaction of legal norms, organizational mechanisms, competencies of relevant entities, information support, and procedures for responding to identified deviations. The regulatory and legal levels governing control activities are systematized, and the role of the Constitution of Ukraine, legislative acts, resolutions of the Cabinet of Ministers of Ukraine, regulatory documents issued by central executive authorities, and local regulations in shaping the legal framework for control is determined. The specific features of the institutional architecture of public financial control are revealed, and the functional interaction between external and internal control bodies is outlined. The study identifies such problems as fragmentation of regulatory provisions, partial duplication of control powers, insufficient coordination of information exchange, and inconsistency of methodological approaches to control procedures. Directions for improving the institutional and legal framework of control are proposed, focusing on the development of a risk-based model, digital interaction among control institutions, enhanced transparency of control procedures, and harmonization of the national control system with European principles of public governance.

Keywords: control, state control, public financial control, internal control, audit, institutional framework, legal regulation, control authorities, public finance, risk-based control.

Стаття надійшла до редакції / Received 23.07.2026

Прийнята до друку / Accepted 04.08.2026

Опубліковано / Published 27.08.2026

This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons CC-BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

© ГУГУЛ Руслан

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Контроль є невід'ємною складовою функціонування держави, системи публічного управління та механізму забезпечення законності у використанні суспільних ресурсів. Його значення виходить далеко за межі традиційного розуміння перевірки дотримання встановлених правил, оскільки сучасний контроль виконує превентивну, інформаційну, аналітичну, коригувальну та захисну функції. Результативність контрольної діяльності залежить не лише від професійності суб'єктів, які її здійснюють, а й від якості

інституційного середовища, чіткості правового регулювання, розмежування компетенцій та наявності дієвих механізмів реалізації результатів контролю.

В Україні сформовано розгалужену систему органів, наділених контрольними, наглядовими, аудиторськими та моніторинговими повноваженнями. Водночас множинність суб'єктів контролю сама по собі не гарантує результативності контрольної системи. За відсутності належної координації вона може спричиняти дублювання окремих функцій, надмірне контрольне навантаження, неоднозначність процедур та розпорошення відповідальності за кінцевий результат.

Особливої актуальності ця проблема набуває в умовах воєнного стану, значних обсягів бюджетного фінансування суспільно важливих потреб, необхідності забезпечення прозорого використання державних ресурсів, реалізації відновлювальних програм та поглиблення європейської інтеграції України. За таких обставин контроль має поступово трансформуватися з переважно реактивного механізму виявлення вже допущених порушень у превентивну систему управління ризиками, здатну своєчасно ідентифікувати загрози, попереджати неефективне використання ресурсів та забезпечувати належну підзвітність відповідальних суб'єктів.

Правова основа контрольної діяльності в Україні сформована значною кількістю нормативно-правових актів різної юридичної сили та функціонального спрямування. Окремі складові контролю регулюються нормами бюджетного, податкового, фінансового, адміністративного та господарського законодавства. Така нормативна багаторівневість є закономірною з огляду на широту контрольних відносин, однак одночасно актуалізує проблему узгодженості правових норм та формування цілісної інституційної моделі контролю [16].

Таким чином, наукового переосмислення потребує не тільки зміст окремих форм і методів контрольної діяльності, а насамперед інституційно-правова конструкція її організації. Дослідження взаємозв'язку між нормативним регулюванням, компетенціями суб'єктів, організаційними механізмами та інформаційним забезпеченням контролю створює підґрунтя для визначення напрямів підвищення його результативності, прозорості та суспільної цінності.

ФОРМУЛЮВАННЯ МЕТИ СТАТТІ

Метою статті є теоретичне обґрунтування та систематизація інституційно-правових засад організації і здійснення контролю в Україні, визначення взаємозв'язків між нормативними рівнями його регулювання та суб'єктами контрольної діяльності, виявлення проблем функціонування сформованої моделі й обґрунтування напрямів її розвитку відповідно до сучасних вимог публічного управління, цифрової трансформації та європейської інтеграції.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Проблематика організації та здійснення державного фінансового контролю представлена у значному масиві наукових досліджень. Теоретичні та організаційно-методологічні засади його функціонування, формування цілісної системи державного фінансового контролю та розвитку державного аудиту досліджували Л. В. Дікань, Ю. О. Голуб, Н. В. Синюгіна [11], В. Ф. Піхоцький [12; 13], Ю. Б. Слободяник [14; 15]. У працях зазначених авторів обґрунтовано сутність і функціональне призначення контролю, досліджено його інституційну побудову, форми реалізації та напрями вдосконалення контрольної діяльності.

Окремий напрям досліджень представлений працями І. М. Сисоевої. І. М. Сисоева та Н. В. Добіжа [16] дослідили особливості здійснення державного фінансового контролю в Україні та проблеми його організації; І. М. Сисоева й О. Ю. Балазюк [17] розкрили сутність механізму державного фінансового контролю та взаємозв'язок його складових. Розширення предметного поля контролю відображено у дослідженні І. М. Сисоевої, Н. М. Головай та О. І. Гриник [18], у якому громадський контроль розглядається як форма соціального аудиту та засіб посилення прозорості й підзвітності.

Сучасні дослідження засвідчують подальшу трансформацію наукових підходів до державного фінансового аудиту. Зокрема, Н. Г. Виговська, І. В. Литвинчук та А. В. Шинаков [19] акцентують увагу на його нормативно-правовому забезпеченні, функціональному призначенні та орієнтації на оцінювання законності, економності, ефективності й результативності використання державних ресурсів. Водночас недостатньо дослідженим залишається комплексний взаємозв'язок нормативно-правового регулювання, інституційної структури, компетенцій суб'єктів, ризик-орієнтованих підходів, цифрового забезпечення та кінцевої результативності контролю, що визначає необхідність подальшого наукового опрацювання зазначеної проблематики.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Сучасна система контролю в Україні формується на перетині двох взаємопов'язаних складових — інституційної та правової. Перша визначає коло суб'єктів контрольної діяльності, характер їхніх повноважень, функціональні взаємозв'язки, підзвітність і відповідальність, тоді як друга встановлює юридичні межі здійснення контролю, його принципи, процедури, форми та механізми реалізації отриманих результатів. Відокремлене функціонування зазначених складових є практично неможливим, оскільки правова

норма набуває прикладного значення через діяльність відповідної інституції, а контрольні повноваження будь-якого органу можуть реалізовуватися виключно в межах визначеної законодавством компетенції.

У цьому контексті інституційно-правове забезпечення контролю пропонуємо трактувати як сформовану на основі нормативно визначених правил цілісну систему суб'єктів, повноважень, принципів, організаційних зв'язків, процедур та інструментів, за допомогою яких забезпечуються спостереження, оцінювання і перевірка законності, результативності та ефективності діяльності об'єктів контролю, виявлення ризиків і відхилень, а також реалізація заходів, спрямованих на їх попередження, усунення та недопущення у майбутньому.

Запропоноване трактування розширює розуміння контролю як сукупності перевірочних дій. Його принциповою ознакою є перенесення акценту з факту виявлення порушення на функціонування цілісного контрольного середовища. За такого підходу результативність контролю визначається не кількістю проведених перевірок або встановлених порушень, а спроможністю контрольної системи забезпечувати законність, попереджати ризики, сприяти ефективному використанню ресурсів та створювати інформаційне підґрунтя для прийняття обґрунтованих управлінських рішень [19].

Таблиця 1

Інституційно-правова модель організації та здійснення контролю в Україні

Складові моделі	Зміст та основні елементи	Функціональне призначення
Нормативно-правовий базис	Конституція України; кодекси та закони України; акти Кабінету Міністрів України; нормативно-правові акти центральних органів виконавчої влади; стандарти, порядки, методики, інструкції та внутрішні регламенти.	Правове визначення принципів контролю, компетенцій його суб'єктів, об'єктів, предмета, форм, методів, процедур, прав, обов'язків та відповідальності.
Суб'єкти контролю	Рахункова палата; Державна аудиторська служба України та її міжрегіональні територіальні органи; Міністерство фінансів України; органи Державної казначейської служби України; головні розпорядники та розпорядники бюджетних коштів; керівники установ; підрозділи внутрішнього аудиту; інші уповноважені законодавством органи.	Реалізація контрольних, аудиторських, координаційних, методологічних і моніторингових повноважень відповідно до законодавчо визначеної компетенції.
Об'єкти контролю	Публічні фінанси; бюджетні кошти; державне і комунальне майно; бюджетні програми; доходи та видатки бюджетів; фінансово-господарські операції; закупівлі; активи і зобов'язання; управлінські процеси; системи внутрішнього контролю; результати використання публічних ресурсів.	Формування предметного поля контрольної діяльності та визначення напрямів оцінювання законності, економічності, ефективності й результативності використання ресурсів.
Принципи контролю	Законність; незалежність; об'єктивність; неупередженість; системність; прозорість; підзвітність; відповідальність; превентивність; професійність; ризик-орієнтованість; ефективність і результативність.	Формування базових правил та ціннісних орієнтирів організації і здійснення контрольної діяльності.
Форми реалізації контролю	Державний фінансовий аудит; інспектування; перевірки; моніторинг; внутрішній аудит; інші передбачені законодавством контрольні заходи.	Практична реалізація контрольних повноважень відповідно до суб'єкта, об'єкта, предмета та мети контролю.
Методи та інструменти	Документальний аналіз; аналітичні процедури; фактичне дослідження; порівняння; оцінювання; спостереження; аналіз даних; ризик-індикатори; цифрові аналітичні інструменти.	Отримання, перевірка, систематизація та оцінювання інформації, необхідної для формування обґрунтованих контрольних висновків.
Організаційно-процедурна складова	Ідентифікація ризиків → визначення пріоритетів → планування → організація контрольного заходу → здійснення процедур → формування доказів → узагальнення результатів → звітування → реагування.	Забезпечення послідовності та організаційної цілісності контрольного процесу.
Ризик-орієнтована складова	Ідентифікація ризиків; їх аналіз та оцінювання; визначення рівня суттєвості; ранжування об'єктів за ступенем ризику; вибір пріоритетних напрямів контролю; оцінювання залишкових ризиків.	Концентрація контрольних ресурсів на операціях, процесах та об'єктах із найбільшою ймовірністю виникнення порушень, втрат або неефективного використання ресурсів.
Інформаційно-цифрове забезпечення	Державні інформаційні системи; електронні реєстри; електронний документообіг; відкриті дані; автоматизований інформаційний обмін; цифрові аналітичні інструменти; інформаційні системи управління публічними фінансами.	Підвищення оперативності контролю, розширення інформаційної бази, автоматизація аналітичних процедур та зменшення інформаційної асиметрії.
Результативно-коригувальна складова	Виявлення порушень і відхилень; встановлення їх причин; визначення наслідків; формування висновків і рекомендацій; усунення недоліків; прийняття управлінських рішень; застосування передбачених законодавством заходів реагування.	Перетворення результатів контрольної діяльності на конкретні управлінські та організаційні зміни.
Моніторинг і зворотний зв'язок	Контроль виконання рекомендацій; оцінювання вжитих заходів; визначення залишкових ризиків; аналіз повторюваності порушень; коригування процедур контролю; удосконалення нормативно-методичного забезпечення.	Забезпечення безперервності контрольного циклу та використання результатів попереднього контролю для планування наступних контрольних заходів.
Стратегічний результат	Законність; фінансова дисципліна; економічність; ефективність; результативність; прозорість; підзвітність; збереження публічних ресурсів; попередження порушень; підвищення якості управління.	Формування результативної системи контролю, орієнтованої не лише на виявлення порушень, а й на їх попередження та підвищення якості публічного управління.

Джерело: сформовано автором

З огляду на це інституційно-правове забезпечення контролю доцільно розглядати як комплексну систему, що поєднує нормативно-правовий базис, суб'єктно-об'єктну структуру, принципи, форми, методи та інструменти контролю, організаційно-процедурну, ризик-орієнтовану, інформаційно-цифрову та результативно-коригувальну складові, а також механізми моніторингу і зворотного зв'язку, спрямовані на досягнення стратегічного результату контрольної діяльності. Структурну характеристику запропонованої моделі інституційно-правового забезпечення контролю наведено в табл. 1.

З огляду на це інституційну систему контролю доцільно досліджувати не як простий перелік державних органів, а за функціональними рівнями: парламентський зовнішній фінансовий контроль (аудит); урядовий державний фінансовий контроль; внутрішній контроль та внутрішній аудит у системі розпорядників бюджетних коштів; спеціалізований контроль у відповідних сферах державного регулювання; громадський контроль як додатковий інструмент публічної підзвітності. Така структуризація дає змогу встановити не лише суб'єктний склад контрольної системи, а й функціональні зв'язки між її окремими елементами.

Функціонування інституційно-правової моделі контролю безпосередньо залежить від розподілу повноважень між суб'єктами, які формують різні рівні контрольного середовища. При цьому принципове значення має не стільки кількість відповідних інституцій, скільки функціональна визначеність їхнього місця у системі, характер взаємозв'язків та недопущення необґрунтованого дублювання компетенцій. З огляду на це доцільно систематизувати основних суб'єктів за їх функціональним призначенням у загальній системі контролю (табл. 2).

Таблиця 2

Інституційна структура системи контролю в Україні

Суб'єкт	Місце в системі контролю	Основне функціональне спрямування	Об'єктна сфера
Рахункова палата	Зовнішній державний фінансовий контроль (аудит)	Здійснення від імені Верховної Ради України контролю за надходженням коштів до Державного бюджету України та їх використанням; проведення заходів державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту).	Кошти Державного бюджету України, їх надходження та використання, а також інші об'єкти в межах законодавчо визначених повноважень.
Державна аудиторська служба України	Державний фінансовий контроль	Реалізація державного фінансового контролю через визначені законодавством форми та контрольні процедури.	Використання і збереження державних фінансових ресурсів та активів, діяльність підконтрольних установ та інші об'єкти в межах компетенції.
Міністерство фінансів України	Формування політики та методологічне забезпечення	Формування і реалізація державної політики у сфері державного внутрішнього фінансового контролю, нормативно-методичне забезпечення відповідних процесів.	Система державного внутрішнього фінансового контролю, внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту.
Державна казначейська служба України та її територіальні органи	Казначейський контроль	Здійснення контрольних повноважень у процесі казначейського обслуговування бюджетних коштів відповідно до встановленої компетенції.	Бюджетні операції, бюджетні зобов'язання, платежі та інші операції у процесі казначейського обслуговування.
Головні розпорядники та розпорядники бюджетних коштів, керівники установ	Внутрішній контроль	Організація та забезпечення функціонування внутрішнього контролю; управління ризиками; забезпечення законного, ефективного та результативного використання ресурсів.	Діяльність установи, її фінансові й нефінансові процеси, операції, ресурси, ризики та управлінські рішення.
Підрозділи внутрішнього аудиту	Внутрішній аудит	Надання незалежної та об'єктивної оцінки діяльності установи, функціонування внутрішнього контролю та управління ризиками; надання рекомендацій щодо вдосконалення.	Системи, процеси, операції та напрями діяльності відповідної установи в межах завдань внутрішнього аудиту
Інші уповноважені державні органи	Спеціалізований контроль	Реалізація контрольних і наглядових повноважень у відповідних сферах державного регулювання	Спеціальні об'єкти та правовідносини відповідно до законодавчо визначеної компетенції.

Джерело: систематизовано автором [1-10]

Наведена систематизація засвідчує багаторівневий характер інституційної організації контролю в Україні. Її принциповою характеристикою є функціональна диференціація суб'єктів: одні інституції безпосередньо здійснюють зовнішній або державний фінансовий контроль, інші забезпечують методологічне регулювання, казначейське обслуговування та відповідні контрольні процедури, тоді як на рівні конкретних установ функціонують внутрішній контроль і внутрішній аудит.

При цьому ототожнення функцій наведених суб'єктів є методологічно некоректним. Зокрема, Міністерство фінансів України у досліджуваній системі доцільно характеризувати передусім через його роль у формуванні політики та методологічному забезпеченні державного внутрішнього фінансового контролю, тоді як Державна аудиторська служба України безпосередньо реалізує державний фінансовий контроль у

межах наданих їй повноважень. Рахункова палата, своєю чергою, займає окреме інституційне положення у системі зовнішнього державного фінансового контролю (аудиту).

Водночас інституційна розгалуженість створює проблему узгодження контрольних компетенцій. Наявність кількох суб'єктів, діяльність яких стосується руху та використання публічних фінансових ресурсів, обумовлює необхідність чіткого розмежування не лише їхніх повноважень, а й інформаційних потоків, процедур реагування та відповідальності за результати контрольної діяльності. За відсутності такої узгодженості виникає ризик паралельного контролю одних об'єктів за одночасного недостатнього охоплення інших, потенційно більш ризикових напрямів.

Звідси інституційну спроможність системи контролю доцільно оцінювати за сукупністю взаємопов'язаних характеристик: чіткість компетенцій суб'єктів; функціональна незалежність у межах визначених законом повноважень; відсутність необґрунтованого дублювання функцій; належний інформаційний обмін; професійна спроможність персоналу; застосування єдиних або взаємоузгоджених методичних підходів; використання ризик-орієнтованого планування; наявність механізму моніторингу результатів контролю.

Особливої уваги потребує співвідношення внутрішнього та зовнішнього сегментів контрольної системи. Внутрішній контроль має бути інтегрованим у поточну діяльність установи та управлінські процеси, а не функціонувати виключно як реакція на встановлені порушення. Внутрішній аудит, своєю чергою, повинен забезпечувати незалежне та об'єктивне оцінювання функціонування відповідних систем і надавати рекомендації щодо їх удосконалення. Зовнішній державний фінансовий контроль (аудит) забезпечує незалежну від об'єкта оцінку використання публічних ресурсів на іншому інституційному рівні.

Отже, ефективність інституційної структури контролю визначається не масштабістю контрольного апарату, а якістю взаємодії його елементів та спроможністю забезпечити безперервний ланцюг «ризик – контроль – результат – реагування – попередження повторного відхилення». Саме така логіка дозволяє розглядати контроль не як сукупність автономних перевірочних дій різних державних органів, а як цілісну систему забезпечення законності, ефективності, результативності та підзвітності управління публічними ресурсами.

Реалізація контрольних повноважень суб'єктами, представленими в інституційній структурі, безпосередньо залежить від сформованого нормативно-правового середовища. Його особливістю в Україні є багаторівневість, оскільки регулювання контрольної діяльності здійснюється не одним спеціальним нормативно-правовим актом, а сукупністю норм різної юридичної сили та функціонального призначення. Вони визначають загальні засади контролю, правовий статус його суб'єктів, межі компетенцій, об'єкти контрольного впливу, форми здійснення контрольних заходів та порядок реалізації їх результатів.

Систематизацію основних рівнів нормативно-правового забезпечення організації та здійснення контролю в Україні наведено у табл. 3.

Таблиця 3

Рівні нормативно-правового забезпечення організації та здійснення контролю в Україні

Рівень нормативно-правового забезпечення	Основні нормативно-правові акти	Значення для організації та здійснення контролю
Конституційний	Конституція України.	Формує фундаментальні правові засади функціонування системи державної влади, визначає конституційні повноваження Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України та інших органів, створюючи базове інституційне середовище для реалізації контрольної функції держави.
Кодифікований бюджетно-правовий	Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI.	Визначає засади контролю за дотриманням бюджетного законодавства; регламентує контроль на різних стадіях бюджетного процесу; закріплює засади внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту; визначає контрольні повноваження відповідних учасників бюджетного процесу.
Спеціальний законодавчий: зовнішній державний фінансовий контроль (аудит)	Закон України «Про Рахункову палату» від 02.07.2015 № 576-VIII.	Визначає правовий статус, принципи діяльності, повноваження та організаційні засади функціонування Рахункової палати; регламентує здійснення заходів державного зовнішнього фінансового контролю (аудиту)
Спеціальний законодавчий: державний фінансовий контроль	Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» від 26.01.1993 № 2939-XII	Визначає правові та організаційні засади здійснення державного фінансового контролю, основні завдання відповідного органу, форми реалізації контрольних повноважень, права, обов'язки та відповідальність у процесі здійснення контролю.
Інституційно-регламентаційний	Постанова Кабінету Міністрів України від 03.02.2016 № 43 «Про затвердження Положення про Державну аудиторську службу України».	Визначає статус Держаудитслужби, її основні завдання, повноваження, права та організаційні засади діяльності у сфері державного фінансового контролю.

Інституційно-методологічний	Постанова Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 № 375 «Про затвердження Положення про Міністерство фінансів України».	Визначає компетенції Мінфіну щодо формування та реалізації державної політики, нормативного і методологічного забезпечення у сфері державного внутрішнього фінансового контролю.
Казначейський	Постанова Кабінету Міністрів України від 15.04.2015 № 215 «Про затвердження Положення про Державну казначейську службу України».	Визначає статус і компетенції Казначейства, у тому числі контрольні повноваження, що реалізуються в процесі казначейського обслуговування бюджетних коштів.
Внутрішній контроль	Постанова Кабінету Міністрів України від 12.12.2018 № 1062 «Про затвердження Основних засад здійснення внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 28 вересня 2011 р. № 1001».	Формує організаційні та методологічні засади функціонування внутрішнього контролю, визначає його елементи, засади управління ризиками, моніторингу та відповідальність керівника за організацію внутрішнього контролю.
Внутрішній аудит	Постанова Кабінету Міністрів України від 28.09.2011 № 1001 «Деякі питання здійснення внутрішнього аудиту та утворення підрозділів внутрішнього аудиту».	Регламентує організаційні засади утворення та функціонування підрозділів внутрішнього аудиту, планування, проведення внутрішніх аудитів, документування та реалізацію їх результатів.
Професійно-стандартизаційний	Наказ Міністерства фінансів України від 06.04.2026 № 188 «Про затвердження Стандартів внутрішнього аудиту».	Визначає єдині професійні підходи до здійснення внутрішнього аудиту, вимоги до етики і професіоналізму, управління функцією внутрішнього аудиту, проведення аудиторських завдань та забезпечення якості внутрішнього аудиту.
Відомчий та локальний	Порядки, методики, інструкції, положення, внутрішні регламенти суб'єктів контролю та розпорядників бюджетних коштів.	Конкретизує механізми практичного застосування законодавчих норм, визначає внутрішні процедури планування, здійснення, документування, моніторингу та оцінювання результатів контрольної діяльності.

Джерело: систематизовано автором за чинними нормативно-правовими актами України [1-10]

Наведена систематизація дозволяє констатувати, що нормативно-правове забезпечення контролю в Україні має ієрархічно-функціональну побудову. Його ієрархічність проявляється у різній юридичній силі нормативно-правових актів, тоді як функціональна диференціація пов'язана з регулюванням окремих сегментів контрольного середовища — зовнішнього державного фінансового контролю (аудиту), державного фінансового контролю, казначейського контролю, внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту.

Центральне місце у бюджетній сфері належить Бюджетному кодексу України, оскільки його норми формують правовий зв'язок між бюджетним процесом і контрольною функцією [2]. Контроль при цьому не зводиться виключно до встановлення відповідності здійснених операцій вимогам бюджетного законодавства, а пов'язується з ефективністю та результативністю управління бюджетними коштами, достовірністю обліку і звітності, досягненням визначених цілей та запобіганням порушенням. Такий підхід створює нормативне підґрунтя для поступового зміщення контрольної парадигми від фіксації порушення до оцінювання якості управління публічними ресурсами.

Окремий нормативний сегмент формують законодавчі акти, що визначають правовий статус ключових контрольних інституцій. Закон України «Про Рахункову палату» встановлює засади функціонування зовнішнього державного фінансового контролю (аудиту), тоді як Закон України «Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні» утворює правову основу діяльності органу державного фінансового контролю [3]. Наявність окремих законодавчих режимів відображає функціональне розмежування відповідних сегментів системи, проте одночасно підвищує вимоги до узгодженості їх діяльності та недопущення необґрунтованого перетину контрольних компетенцій.

Особливість сучасного нормативного середовища полягає також у посиленні ролі внутрішнього контролю та управління ризиками. За такого підходу відповідальність за контроль не може бути перенесена виключно на зовнішній щодо установи контролюючий орган. Первинна відповідальність за належну організацію процесів, законність операцій, управління ресурсами та ризиками формується безпосередньо всередині відповідної установи. Це змінює традиційну логіку контрольних відносин: зовнішній контроль доповнює, але не замінює належно організованого внутрішнього контролю.

Важливим етапом розвитку нормативного забезпечення стало оновлення у 2026 році професійної бази внутрішнього аудиту. Нові Стандарти внутрішнього аудиту спрямовані на формування єдиних підходів до здійснення цієї діяльності та приведення національного регулювання у відповідність до сучасних міжнародних професійних орієнтирів. Відтак нормативна трансформація відбувається не лише шляхом зміни компетенцій відповідних інституцій, а й через оновлення вимог до змісту, якості та професійних засад самої контрольної діяльності.

Водночас значна кількість нормативно-правових актів, що регулюють окремі складові контролю, створює проблему нормативної фрагментарності. Правові норми розподілені між кодексами, спеціальними законами, урядовими постановами, наказами, порядками, стандартами та відомчими документами. Внаслідок цього нормативна визначеність окремої контрольної процедури ще не означає системної узгодженості всього контрольного середовища.

Наявність розгалуженої нормативно-правової бази та системи спеціалізованих інституцій не усуває низки проблем, що впливають на цілісність і результативність контролю. Значна їх частина має комплексний характер, оскільки виникає на межі правового регулювання та практичної реалізації повноважень відповідними суб'єктами. Тому вдосконалення системи контролю потребує не локального коригування окремих процедур, а узгодженого розвитку її інституційної, нормативної, інформаційної та методичної складових.

Основні проблеми інституційно-правового забезпечення контролю в Україні та запропоновані напрями їх вирішення систематизовано у табл. 4.

Таблиця 4

Проблеми інституційно-правового забезпечення контролю в Україні та напрями його вдосконалення

Проблема	Напрямок удосконалення	Очікуваний результат
Фрагментарність нормативно-правового регулювання	Систематизація та взаємоузгодження нормативної бази, уніфікація понятійного апарату і процедур	Підвищення правової визначеності та цілісності системи контролю
Недостатня узгодженість компетенцій суб'єктів контролю	Чітке розмежування повноважень і розвиток механізмів міжінституційної координації	Мінімізація дублювання функцій та раціональне використання контрольних ресурсів
Недостатня інтегрованість інформаційного середовища	Розвиток автоматизованого міжвідомчого обміну даними та цифрових аналітичних інструментів	Підвищення оперативності, прозорості й аналітичної спроможності контролю
Переважаючий реактивного характеру контролю	Розвиток ризик-орієнтованих і превентивних підходів, використання ризик-індикаторів	Раннє виявлення ризиків та попередження порушень
Недостатня орієнтація на кінцевий результат	Оцінювання виконання рекомендацій, усунення причин порушень та досягнутого управлінського ефекту	Посилення практичної результативності контрольних заходів

Джерело: систематизовано та запропоновано автором

Представлена у табл. 4 систематизація засвідчує, що основні проблеми інституційно-правового забезпечення контролю в Україні мають взаємопов'язаний характер і стосуються не стільки відсутності необхідних контрольних інституцій, скільки недостатньої узгодженості окремих елементів сформованої системи. Нормативна фрагментарність, перетин окремих компетенцій, недостатня інтегрованість інформаційного середовища та переважання реактивного підходу до контрольної діяльності знижують можливість використання контролю як превентивного інструменту управління публічними ресурсами.

Особливої уваги потребує узгодження повноважень суб'єктів контролю. Розгалуженість інституційної системи дає можливість охоплювати різні напрями формування, розподілу та використання публічних ресурсів, проте одночасно створює ризики дублювання окремих контрольних процедур. Вирішення цієї проблеми вбачається у чіткішому функціональному розмежуванні компетенцій та розвитку міжінституційної взаємодії. При цьому координація не повинна нівелювати організаційну та функціональну самостійність відповідних суб'єктів, а має забезпечувати раціональний розподіл контрольних ресурсів та інформації.

Не менш важливим напрямом є подолання фрагментарності інформаційного середовища. Розвиток цифрових технологій створює передумови для переходу від обміну окремими документами до системної взаємодії державних інформаційних ресурсів. Автоматизоване зіставлення даних, застосування ризик-індикаторів та аналітичних інструментів дають змогу оперативніше ідентифікувати нетипові операції та концентрувати контрольні процедури на сферах із підвищеним рівнем ризику.

У цьому контексті принципового значення набуває поступове зміщення акценту з реактивного на превентивний характер контролю. Виявлення порушення після його здійснення залишається необхідною функцією, однак не може бути єдиним критерієм результативності контрольної системи. Значно більший управлінський ефект забезпечується тоді, коли результати попередніх контрольних заходів використовуються для ідентифікації причин відхилень, прогнозування ризиків та попередження аналогічних порушень у майбутньому.

Відповідно, трансформації потребують і підходи до оцінювання результативності контролю. Показники кількості проведених заходів та виявлених порушень характеризують переважно масштаб контрольної діяльності, але не дають повного уявлення про її кінцевий ефект. Доцільним є посилення значення таких критеріїв, як виконання наданих рекомендацій, усунення причин установлених порушень, скорочення їх повторюваності, зниження рівня ризику та вдосконалення управлінських процесів.

Ключовим напрямом розвитку інституційно-правового забезпечення контролю має стати перехід від фрагментарності до системності, від дублювання до координації, від інформаційної відокремленості до цифрової інтеграції, від реактивності до превентивності та від оцінювання контрольної активності до оцінювання її результативності. Така трансформація дозволить посилити роль контролю не лише як засобу виявлення порушень, а як інструменту управління ризиками, підвищення якості управлінських рішень та забезпечення ефективного використання публічних ресурсів.

Важливим чинником подальшої трансформації інституційно-правового забезпечення контролю в Україні є європейська інтеграція, яка актуалізує необхідність удосконалення не лише нормативного регулювання, а й самої філософії контрольної діяльності. Її сучасний зміст дедалі більше пов'язується з належним управлінням публічними фінансами, управлінською відповідальністю, незалежністю аудиту, функціонуванням внутрішнього контролю, управлінням ризиками та забезпеченням результативності використання суспільних ресурсів.

У цьому контексті принципового значення набуває розмежування відповідальності між зовнішнім державним фінансовим контролем (аудитом), державним фінансовим контролем та внутрішніми механізмами контролю й аудиту. Така диференціація не повинна призводити до інституційної відокремленості. Навпаки, ефективність системи залежить від здатності її складових функціонувати в єдиному контрольному середовищі зі збереженням установленої законом незалежності та компетенцій кожного суб'єкта.

Європейський вектор розвитку також передбачає посилення управлінської відповідальності. За такого підходу відповідальність за законність, економність, ефективність і результативність використання ресурсів покладається передусім на керівництво відповідної установи, а внутрішній контроль інтегрується у процеси планування, прийняття та реалізації управлінських рішень. Це принципово змінює місце контролю в системі управління: він перестає бути виключно наступною реакцією на вже здійснені операції та стає постійною складовою управлінського циклу.

Водночас розвиток внутрішнього аудиту посилює потребу у забезпеченні його функціональної незалежності, професійності та орієнтації на оцінювання системних ризиків. Завдання внутрішнього аудиту за таких умов полягає не у дублюванні поточного внутрішнього контролю, а в наданні об'єктивної оцінки достатності та результативності функціонування відповідних систем і процесів та формуванні рекомендацій щодо їх удосконалення.

Окремим напрямом трансформації є подальший розвиток зовнішнього державного фінансового контролю (аудиту). Його результативність має визначатися не лише здатністю виявляти відхилення у використанні публічних ресурсів, а й можливістю надавати об'єктивну оцінку економності, ефективності та результативності державного управління. За таких умов посилюється аналітична функція контролю, а його результати набувають значення для вдосконалення бюджетної політики та прийняття стратегічних управлінських рішень.

Важливого значення набуває також цифрова трансформація контрольного середовища. Інтеграція інформаційних ресурсів, автоматизоване опрацювання значних масивів даних та застосування ризик-орієнтованих алгоритмів створюють можливості для переходу від періодичного контролю окремих операцій до системного моніторингу ризиків. Водночас цифровізація потребує належного правового врегулювання доступу до інформації, обміну даними, їх достовірності та відповідальності за використання результатів автоматизованого аналізу.

З огляду на зазначене результативність контролю доцільно оцінювати на трьох взаємопов'язаних рівнях: операційному, коригувальному та превентивно-стратегічному. Операційний рівень характеризує безпосередні результати контрольних заходів, зокрема виявлення порушень, відхилень і ризикових операцій. Коригувальний рівень відображає практичні наслідки контролю – усунення встановлених недоліків, відновлення належного стану об'єкта контролю, виконання рекомендацій та вдосконалення управлінських процедур. Превентивно-стратегічний рівень характеризує здатність контрольної системи запобігати повторному виникненню порушень, своєчасно ідентифікувати системні ризики та сприяти підвищенню якості управлінських рішень. Такий підхід дає змогу змістити акцент із кількісної фіксації контрольних заходів на оцінювання реального впливу контролю на стан об'єкта, управлінські процеси та досягнення визначених цілей.

Таким чином, європейська інтеграція системи контролю має розглядатися не як формальне перенесення окремих зарубіжних норм або процедур у національне законодавство, а як поступова інституційна конвергенція, що охоплює взаємопов'язані зміни правового регулювання, професійних стандартів, організаційних механізмів, управління ризиками, цифрового забезпечення та критеріїв оцінювання результативності контролю.

На цій основі доцільно виокремити п'ять стратегічних орієнтирів подальшого розвитку інституційно-правового забезпечення контролю в Україні: узгодженість нормативно-правового регулювання; чіткість інституційного розмежування компетенцій; посилення управлінської відповідальності та внутрішнього контролю; розвиток ризик-орієнтованого й цифрового контролю; переорієнтація оцінювання з кількості контрольних заходів на їх фактичний управлінський і суспільний результат.

Реалізація зазначених орієнтирів формує передумови для переходу від переважно фрагментарної моделі контрольного реагування до інтегрованої системи, у якій контроль виконує одночасно превентивну, аналітичну, коригувальну та інформаційну функції. Саме така трансформація може забезпечити підвищення інституційної спроможності контролю, його адаптивності до нових ризиків та здатності створювати реальний управлінський ефект.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Проведене дослідження дозволило встановити, що інституційно-правові засади контролю в Україні формують складну багаторівневу систему, результативність якої визначається не лише повнотою нормативного регулювання чи кількістю уповноважених контрольних інституцій, а насамперед узгодженістю правових норм, компетенцій суб'єктів, контрольних процедур, інформаційних потоків та механізмів реагування на встановлені відхилення. Це обумовлює необхідність розглядати контроль як інтегрований елемент управління, орієнтований одночасно на забезпечення законності, оцінювання результативності використання ресурсів, ідентифікацію ризиків та попередження негативних наслідків.

У процесі дослідження систематизовано інституційну структуру контролю та обґрунтовано функціональне розмежування зовнішнього державного фінансового контролю (аудиту), державного фінансового контролю, методологічного забезпечення державного внутрішнього фінансового контролю, казначейського контролю, внутрішнього контролю та внутрішнього аудиту. Встановлено, що інституційна множинність може забезпечувати комплексність контрольного середовища лише за умови чіткого визначення компетенцій, належної координації та інформаційної взаємодії його суб'єктів.

Запропоновано трактувати інституційно-правове забезпечення контролю як цілісну систему нормативно визначених суб'єктів, повноважень, принципів, організаційних взаємозв'язків, процедур та інструментів, спрямованих на забезпечення законності, ефективності й результативності діяльності об'єктів контролю, виявлення та оцінювання ризиків, попередження відхилень і реалізацію відповідних коригувальних заходів. На цій основі сформовано інституційно-правову модель організації та здійснення контролю, яка поєднує нормативно-правову, суб'єктно-об'єктну, організаційно-процедурну, ризик-орієнтовану, інформаційно-цифрову та результативно-коригувальну складові.

Виявлено основні проблеми сучасного інституційно-правового середовища контролю, серед яких найбільш суттєвими є фрагментарність нормативного регулювання, недостатня узгодженість окремих контрольних компетенцій, інформаційна відокремленість, переважання реактивних підходів та недостатня орієнтація на кінцевий результат контрольної діяльності. Обґрунтовано, що подолання зазначених проблем потребує переходу від інституційної множинності до інституційної узгодженості, від інформаційної фрагментарності до цифрової інтеграції, а від ретроспективного виявлення порушень – до їх превенції на основі системного управління ризиками.

Удосконалено підхід до оцінювання результативності контролю шляхом виокремлення операційного, коригувального та превентивно-стратегічного рівнів, що дає змогу оцінювати контроль не лише за кількістю проведених заходів і виявлених порушень, а й за ступенем усунення їх причин, запобігання повторним відхиленням та впливом на якість управлінських рішень.

Визначено, що перспективна трансформація інституційно-правового забезпечення контролю в Україні має ґрунтуватися на поєднанні правової визначеності, інституційної узгодженості, ризик-орієнтованості, цифрової інтегрованості, превентивності та орієнтації на результат. Європейська інтеграція при цьому повинна передбачати не механічне запозичення окремих процедур, а послідовну адаптацію інституційних, професійних і методичних засад контролю з урахуванням особливостей національного середовища публічного управління.

Перспективи подальших досліджень доцільно пов'язати з розробленням методичних підходів до оцінювання інституційної спроможності суб'єктів контролю, формуванням системи індикаторів результативності контрольної діяльності, дослідженням можливостей інтеграції державних інформаційних ресурсів для ризик-орієнтованого контролю та визначенням впливу цифрових технологій на трансформацію його форм і методів. Окремим напрямом має стати оцінювання ефективності механізмів зворотного зв'язку

між результатами контролю, управлінськими рішеннями та подальшим удосконаленням нормативно-правового середовища.

Література

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Бюджетний кодекс України : Закон України від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
3. Про Рахункову палату : Закон України від 02.07.2015 № 576-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19#Text>
4. Про основні засади здійснення державного фінансового контролю в Україні : Закон України від 26.01.1993 № 2939-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12#Text>
5. Про затвердження Положення про Державну аудиторську службу України : постанова Кабінету Міністрів України від 03.02.2016 № 43. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/43-2016-%D0%BF#Text>
6. Про затвердження Положення про Міністерство фінансів України : постанова Кабінету Міністрів України від 20.08.2014 № 375. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/375-2014-%D0%BF#Text>
7. Про затвердження Положення про Державну казначейську службу України : постанова Кабінету Міністрів України від 15.04.2015 № 215. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/215-2015-%D0%BF#Text>
8. Про затвердження Основних засад здійснення внутрішнього контролю розпорядниками бюджетних коштів та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 28 вересня 2011 р. № 1001 : постанова Кабінету Міністрів України від 12.12.2018 № 1062. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1062-2018-%D0%BF#Text>
9. Деякі питання здійснення внутрішнього аудиту та утворення підрозділів внутрішнього аудиту : постанова Кабінету Міністрів України від 28.09.2011 № 1001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1001-2011-%D0%BF#Text>
10. Про затвердження Стандартів внутрішнього аудиту : наказ Міністерства фінансів України від 06.04.2026 № 188, зареєстрований у Міністерстві юстиції України 12.05.2026 за № 656/46050. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0656-26#Text>
11. Дікань Л. В., Голуб Ю. О., Синюгіна Н. В. Фінансовий контроль: теорія та методологія : монографія. Харків : ХНЕУ, 2009. 92 с.
12. Піхоцький В. Ф. Система державного фінансового контролю в Україні: концептуальні засади теорії та практики : монографія. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2014. 336 с. URL: https://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=S&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21CNR=20&S21COLORTERMS=0&S21FMT=JwU_B&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=U%3D&S21REF=10&S21STN=1&S21STR=%D0%A3052.9%284%D0%A3%D0%9A%D0%A0%29826&Z21ID=
13. Піхоцький В. Ф., Піхоцька О. М. Державний фінансовий контроль : навчальний посібник. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2018. 484 с. URL: https://wiki.lpnu.ua/wiki/%D0%9F%D1%96%D1%85%D0%BE%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9%D0%92%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D1%80_%D0%A4%D0%B5%D0%B4%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87
14. Слободяник Ю. Б. Формування системи державного аудиту в Україні : монографія. Суми : ФОП Наталуха А. С., 2014. 321 с. URL: <https://dspace.oneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/66412f02-f017-4666-aeb8-e0aa68f614d3/content>
15. Слободяник Ю. Б. Державний аудит відповідності: міжнародний досвід і перспективи реалізації в Україні : монографія. Суми : ФОП Наталуха А. С., 2016. 180 с. URL: <https://oneu.edu.ua/slobodyanik-yuliya-borisivna/>
16. Сисоева І. М., Добіжа Н. В. Особливості здійснення державного фінансового контролю в Україні. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 18. С. 11–18. DOI: 10.32702/2306-6814.2021.18.11. URL: https://www.investplan.com.ua/pdf/18_2021.pdf
17. Сисоева І. М., Балазюк О. Ю. Сутність механізму державного фінансового контролю в Україні. Правові засади організації та здійснення публічної влади : збірник тез III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, м. Хмельницький, 28 лютого – 2 березня 2020 р. Хмельницький, 2020. URL: https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/39872/1/Pravovi_zasadi_organizatsii_ta_zdiysnennya_publichnoi_vladi_28.02-2.03.2020.pdf
18. Сисоева І. М., Головай Н. М., Гриник О. І. Громадський контроль як форма соціального аудиту: особливості здійснення та перспективи подальшого розвитку. Інвестиції: практика та досвід. 2024. № 17. С. 26–31. DOI: 10.32702/2306-6814.2024.17.26. URL: <https://dspace.wunu.edu.ua/items/9c62ba93-8df6-43af-89ed-c89af3990126>

19. Виговська Н. Г., Литвинчук І. В., Шинаков А. В. Державний фінансовий аудит: сутність, наукові підходи до визначення. Економіка, управління та адміністрування. 2025. № 1 (111). С. 109–117. DOI: 10.26642/ema-2025-1(111)-109-117. URL: <https://ema.ztu.edu.ua/article/view/326136>
20. Slobodyanik Y., Zdyrko N., Kuzyk N., Sysiuk S., Benko I. Audit of public finances: methodological issues and the case of Ukraine. Independent Journal of Management & Production. 2022. Vol. 13, № 3. P. 76–92. <https://doi.org/10.14807/ijmp.v13i3.1900> . Бібліографічні дані публікації наведені на офіційній академічній сторінці автора.
21. INTOSAI. INTOSAI-P 1: The Lima Declaration. INTOSAI Framework of Professional Pronouncements. URL: <https://www.issai.org/pronouncements/intosai-p-1-the-lima-declaration/>
22. INTOSAI. INTOSAI-P 10: Mexico Declaration on SAI Independence. INTOSAI Framework of Professional Pronouncements. URL: <https://www.issai.org/pronouncements/intosai-p-10-mexico-declaration-on-sai-independence/>
23. The Institute of Internal Auditors. Global Internal Audit Standards. Lake Mary, Florida : The Institute of Internal Auditors, 2024. URL: <https://www.theiia.org/en/standards/2024-standards/global-internal-audit-standards/>
24. European Commission. Public Internal Financial Control. European Commission. URL: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/eu-budget/protection-eu-budget/public-internal-financial-control_en

References

1. Verkhovna Rada of Ukraine. (1996, June 28). *Konstytutsiia Ukrainy* [Constitution of Ukraine] (Law of Ukraine No. 254k/96-VR). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>
2. Verkhovna Rada of Ukraine. (2010, July 8). *Biudzhetni kodeksi Ukrainy* [Budget Code of Ukraine] (Law of Ukraine No. 2456-VI). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
3. Verkhovna Rada of Ukraine. (2015, July 2). *Pro Rakhunkovu palatu* [On the Accounting Chamber] (Law of Ukraine No. 576-VIII). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-19#Text>
4. Verkhovna Rada of Ukraine. (1993, January 26). *Pro osnovni zasady zdiisnennia derzhavnogo finansovoho kontroliu v Ukraini* [On the basic principles of state financial control in Ukraine] (Law of Ukraine No. 2939-XII). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-12#Text>
5. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2016, February 3). *Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Derzhavnu audytorську službu Ukrainy* [On approval of the Regulation on the State Audit Service of Ukraine] (Resolution No. 43). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/43-2016-%D0%BF#Text>
6. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2014, August 20). *Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Ministerstvo finansiv Ukrainy* [On approval of the Regulation on the Ministry of Finance of Ukraine] (Resolution No. 375). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/375-2014-%D0%BF#Text>
7. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2015, April 15). *Pro zatverdzhennia Polozhennia pro Derzhavnu kaznacheïsku službu Ukrainy* [On approval of the Regulation on the State Treasury Service of Ukraine] (Resolution No. 215). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/215-2015-%D0%BF#Text>
8. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2018, December 12). *Pro zatverdzhennia Osnovnykh zasad zdiisnennia vnutrishnoho kontroliu rozporiadnykamy biudzhetnykh koshtiv ta vnesennia zmin do postanovy Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 28 veresnia 2011 r. No. 1001* [On approval of the basic principles of internal control by budget managers and amendments to Resolution No. 1001 of the Cabinet of Ministers of Ukraine of September 28, 2011] (Resolution No. 1062). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1062-2018-%D0%BF#Text>
9. Cabinet of Ministers of Ukraine. (2011, September 28). *Deïaki pytannia zdiisnennia vnutrishnoho audytu ta utvorennia pidrozdiliv vnutrishnoho audytu* [Certain issues of conducting internal audit and establishing internal audit units] (Resolution No. 1001). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1001-2011-%D0%BF#Text>
10. Ministry of Finance of Ukraine. (2026, April 6). *Pro zatverdzhennia Standartiv vnutrishnoho audytu* [On approval of the Internal Audit Standards] (Order No. 188). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0656-26#Text>
11. Dikan, L. V., Holub, Yu. O., & Syniuhina, N. V. (2009). *Finansovyi kontrol: teoriia ta metodolohiia* [Financial control: Theory and methodology]. KhNEU.
12. Pikhotskyi, V. F. (2014). *Systema derzhavnogo finansovoho kontroliu v Ukraini: kontseptualni zasady teorii ta praktyky* [The system of state financial control in Ukraine: Conceptual foundations of theory and practice]. Vydavnytstvo Lvivskoi politekhniki. https://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=S&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21CNR=20&S21COLORTERMS=0&S21FMT=JwU_B&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=U%3D&S21REF=10&S21STN=1&S21STR=%D0%A3052.9%284%D0%A3%D0%A0%29826&Z21ID=%D0%A4%D0%B5%D0%B4%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87
13. Pikhotskyi, V. F., & Pikhotska, O. M. (2018). *Derzhavnyi finansovyi kontrol* [State financial control]. Vydavnytstvo Lvivskoi politekhniki. https://wiki.lpnu.ua/wiki/%D0%9F%D1%96%D1%85%D0%BE%D1%86%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9_%D0%92%D0%BE%D0%B%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D1%80_%D0%A4%D0%B5%D0%B4%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87
14. Slobodanyk, Yu. B. (2014). *Formuvannia systemy derzhavnogo audytu v Ukraini* [Formation of the state audit system in Ukraine]. FOP Natalukha A. S. <https://dspace.oneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/66412f02-f017-4666-aeb8-e0aa68f614d3/content>
15. Slobodanyk, Yu. B. (2016). *Derzhavnyi audit vidpovidnosti: mizhnarodnyi dosvid i perspektyvy realizatsii v Ukraini* [Public compliance audit: International experience and prospects for implementation in Ukraine]. FOP Natalukha A. S. <https://oneu.edu.ua/slobodanyk-yuliya-borisivna/>
16. Sysoieva, I. M., & Dobizha, N. V. (2021). Osoblyvosti zdiisnennia derzhavnogo finansovoho kontroliu v Ukraini [Features of state financial control in Ukraine]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, (18), 11–18. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2021.18.11>
17. Sysoieva, I. M., & Balaziuk, O. Yu. (2020). Sutnist mekhanizmu derzhavnogo finansovoho kontroliu v Ukraini [The essence of the mechanism of state financial control in Ukraine]. In *Pravovi zasady orhanizatsii ta zdiisnennia publichnoi vlady: zbirnyk tez III Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii* [Legal principles of the organization and exercise of public authority: Proceedings of the III International Scientific and Practical Internet Conference]. https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/39872/1/Pravovi_zasadi_organizatsii_ta_zdiysnennya_publichnoi_vlady_28.02-2.03.2020.pdf

18. Sysoieva, I. M., Holovai, N. M., & Hrynyk, O. I. (2024). Hromadskyi kontrol yak forma sotsialnoho audytu: osoblyvosti zdiisnennia ta perspektyvy podalshoho rozvytku [Public control as a form of social audit: Features of implementation and prospects for further development]. *Investytsii: praktyka ta dosvid*, (17), 26–31. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.17.26>
19. Vyhovska, N. H., Lytvynchuk, I. V., & Shynakov, A. V. (2025). Derzhavnyi finansovyi audyt: sutnist, naukovy pidkhody do vyznachennia [State financial audit: Essence and scientific approaches to definition]. *Ekonomika, upravlinnia ta administruvannia*, 1(111), 109–117. [https://doi.org/10.26642/ema-2025-1\(111\)-109-117](https://doi.org/10.26642/ema-2025-1(111)-109-117)
20. Slobodyanik, Y., Zdyrko, N., Kuzyk, N., Sysiuk, S., & Benko, I. (2022). Audit of public finances: Methodological issues and the case of Ukraine. *Independent Journal of Management & Production*, 13(3), 76–92. <https://doi.org/10.14807/ijmp.v13i3.1900>
21. International Organization of Supreme Audit Institutions. (n.d.). *INTOSAI-P 1: The Lima Declaration*. INTOSAI Framework of Professional Pronouncements. <https://www.issai.org/pronouncements/intosai-p-1-the-lima-declaration/>
22. International Organization of Supreme Audit Institutions. (n.d.). *INTOSAI-P 10: Mexico Declaration on SAI Independence*. INTOSAI Framework of Professional Pronouncements. <https://www.issai.org/pronouncements/intosai-p-10-mexico-declaration-on-sai-independence/>
23. The Institute of Internal Auditors. (2024). *Global internal audit standards*. <https://www.theiia.org/en/standards/2024-standards/global-internal-audit-standards/>
24. European Commission. (n.d.). *Public internal financial control*. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/eu-budget/protection-eu-budget/public-internal-financial-control_en